

MLADI I KORUPCIJA

Izv.prof. dr. sc. Sunčana Roksandić

Zagreb, 2024.

Sadržaj

UVOD.....	2
ISTRAŽIVANJA O KORUPCIJI	4
KORUPCIJA I MLADI.....	5
Prepreke i izazovi u angažmanu mladih	5
Institucionalna priprema i strategije za angažman mladih.....	6
Potencijal mladih	6
Primjeri uspješnog angažmana mladih	7
O ISTRAŽIVANJU/ANKETI	8
Stavovi mladih prema institucijama koje se bore protiv korupcije	15
Mladi i obrazovanje u borbi protiv korupcije.....	19
USPOREDBA OSTALIH ISTRAŽIVANJA I ANKETE CENTRA MIKO TRIPALO	21
Percepcija korupcije među mladima i općom populacijom	21
Opća populacija EU-a i mladi i institucionalne slabosti.....	22
PREPORUKE CENTRA MIKO TRIPALO.....	23
Izrada anti-korupcijskog obrazovnog modula u Republici Hrvatskoj.....	23
ZAKLJUČAK	25
PRILOG 1. ANKETNI UPITNIK	
PRILOG 2. REZULTATI ANKETE	

UVOD

Korupcija je jedna od najozbiljnijih globalnih prijetnji našeg vremena. Može imati i katastrofalne učinke na gospodarstvo i okoliš, ako je široko rasprostranjena, te je povezana s krizom demokracije i rastućim nejednakostima. Borba protiv ovog složenog fenomena zahtijeva višestruke i istovremene pristupe, uključujući obrazovne programe koji osnažuju buduće generacije da se odupru i spriječe korupciju. Upravo iz gore navedenih razloga, Centar za demokraciju i pravo Miko Tripalo je početkom 2024. godine pokrenuo projekt *Osnaživanje budućih generacija za borbu protiv korupcije*. Projekt podupire Netherlands Helsinki Committee u sklopu *Catalyst of Change* programa.

Cilj projekta je razvijanje antikorupcijskih stavova mladih i jačanje njihovih sposobnosti za prepoznavanje koruptivnog ponašanja kako bi se osnažili u borbi protiv korupcije. Rad s mladima na izgradnji svijesti o korupciji i integritetu ključan kako bi oni kao budući aktivni građani Hrvatske i EU-a i akteri u javnom i privatnom sektoru izgrađivali zdravije i pravednije društvo. U sklopu projekta provedene su sljedeće aktivnosti: napravljeno je istraživanje o stavovima mladih i njihovoj percepciji i razumijevanju ključnih pojmova korupcije i anti-korupcije; izrađen je policy paper-a o mladima i anti-korupciji koji sadržavaju preporuke za podizanje antikorupcijske svijesti mladih i izgradnju njihovih kapaciteta za suprotstavljanje korupciji; održan je okrugli stol na temu anti-korupcija i mladih; provedena je kampanja na društvenim medijima („prepoznaj korupciju“) s ciljem poticanja mladih na razmišljanje o tome što je korupcija u društvu i njihovom svakodnevnom životu te kako se joj se mogu suprotstaviti.

Kao dio projekta, Centar Miko Tripalo je u razdoblju od lipnja do rujna 2024 godine proveo anketu među 525 mladih ispitanika, od kojih je 61% bilo između 19 i 29 godina, 34% između 18 ili manje godina, dok je 6% imalo 30 i više godina. Iako je broj anketiranih relativan, rezultati su od velike važnosti za osmišljavanje pristupa edukaciji mladih i njihovog osnaživanja u borbi protiv korupcije u profesionalnom i privatnom životu.

U 2014. godini, anketa MY World 2014 prikupila je odgovore 1089 ljudi u dobi od 18 do 34 godine iz 102 zemlje.¹ Njihovi odgovori otkrivaju opću spoznaju mladih o negativnim utjecajima korupcije na njih same, ali i na njihovu širu okolinu.² Anketa Centra Miko Tripalo potvrdila je navedeni rezultat, ali i ukazala na specifičnosti svojstvene za Republiku Hrvatsku.

---

¹ Svjetski ekonomski forum 2015.

² <https://www.myworld2015.org/index.html?page=results>. Vidjeti Studiju: The impacts of corruption on young people and their role in preventing corruption, 2024:

Literatura je tek nedavno počela istraživati diferencirane učinke korupcije na različite dobne skupine unutar opće populacije³, a to vrijedi i za mlade. Široko je shvaćeno da su mladi ljudi često marginalizirani u društvu zbog postojanja asimetrije moći u odnosu na starije skupine, kao i zbog njihove tipično niže pristup resursima⁴. No, manje je poznato doprinosi li i kako korupcija marginalizaciji mladih.⁵

Cilj ovog projekta je potaknute mlade u Republici Hrvatskoj kao buduće generacije da percipiraju korupciju kao štetni fenomen koji sprječava razvitak društva u punom potencijalu i šteti ostvarivanju ljudskih prava. Prepoznavanje pojava oblika korupcije osobito je važno za mlade ljude i razvoj njihova integriteta kao i ono što mladi smatraju da je primjerena kazna za korupciju, koje koruptivne radnje bi poduzeli u pojedenim slučajevima, koji su uzroci korupcije i što je potrebno da bi se ojačao integritet budućih generacija.

---

³ Transparency International i Equal Rights Trust 2021.

⁴ <https://knowledgehub.transparency.org/assets/uploads/helpdesk/Corruption-and-marginalisation.pdf>

⁵ U Studiji: The impacts of corruption on young people and their role in preventing corruption, 2024: https://knowledgehub.transparency.org/assets/uploads/kproducts/The-impacts-of-corruption-on-young-people-and-their-role-in-preventing-corruption-U4-Helpdesk_FinalDraft.pdf. Vidjeti i članak: Rita Toleikienė, Vita Juknevičienė, Sigitas Balčiūnas and Nora Leach, Development of youth anti-corruption potential in the European Union, Online 2024, European Journal of Internatioanl Management, Vol. 22 No.2, <https://www.inderscienceonline.com/doi/pdf/10.1504/EJIM.2024.135937> : Ovaj rad analizira dinamiku antikorupcijskog potencijala mladih u zemljama članicama Europske unije (EU) za razdoblje 2013.-2019. Procjenjuje se antikorupcijski potencijal mladih na temelju tri glavne dimenzije: percepcije korupcije, stavova prema fenomenu i ponašanja otpora zlouporabi. Studija se oslanja na sekundarne statističke podatke iz Posebnog Eurobarometra o korupciji (EU-28). Percepcija se ocjenjuje na temelju mišljenja mladih o rasprostranjenosti korupcije u zemljama EU i iskustva vezanog uz taj fenomen. Ispituju se stavovi na temelju stupnja netolerancije mladih prema zlouporabi. Analizirano je ponašanje temeljeno na spremnosti na društveno djelovanje vezano uz prijavu slučajeva korupcije. Rezultati komparativne analize pokazuju varijacije u smislu antikorupcijskog potencijala mladih među klasterima država EU. Prvo, najpovoljnija dinamika uočena je među zapadnim i sjevernim članicama EU u 2019. Drugo, južne zemlje EU pokazuju najpozitivniji trend razvoja u ocjenjivanom razdoblju 2013.-2019. Treće, srednje i istočne države EU-a i dalje su slabije u pogledu jačanja antikorupcijskog potencijala mladih.

ISTRAŽIVANJA O KORUPCIJI

U najnovijem *Eurobarometar* istraživanju iz 2024. o korupciji, koje je objavljeno zajedno s Izvješćem o vladavini prava u srpnju 2024., većina Europljana (68%) smatra da je korupcija raširena u njihovim zemljama, a 61% Europljana ju smatraju neprihvatljivom kada su u poziciji tražitelja usluga od javne administracije.⁶ Ujedno, 65% građana EU smatra da se slučajevi korupcije na visokoj razini ne procesuiraju dovoljno, a samo 30% smatra da su naponi vlade u borbi protiv korupcije učinkoviti. No isto tako 66% se ne slaže s tvrdnjom da su osobno pogođeni korupcijom.⁷ Zabrinutost o korupciji izražena je i među mladima, koji sve više, kao i opća populacija građana EU, ukazuju na tijesne veze između politike i poslovnog sektora, što stvara plodno tlo za korupciju. Prema *Eurobarometru* u ovom kontekstu, 27% Europljana izjavilo je da su osobno iskusili korupciju, dok mnogi nisu sigurni kako prijaviti ovakve incidente.⁸ U prosjeku 1 od 10 Europljana zna nekoga tko daje ili uzima mito, dok većina (88%) ne zna. Najveći postotak građana koji smatraju da je korupcija prisutna zabilježen je u Grčkoj (98%), Portugalu (96%), Malti i Sloveniji (95%).⁹ *Eurobarometar* istraživanje o percepciji korupcije iz srpnja 2024. također pokazuje da veliki dio Europljana, uključujući mlade, smatra korupciju ozbiljnim problemom, posebno kada je riječ o pravednom pristupu zapošljavanju i obrazovanju. Taj je postotak alarmantan, jer na razini EU-a, 68% ispitanika smatra da je korupcija raširena, dok u Hrvatskoj ta brojka ostaje među najvišima i iznosi ozbiljno zabrinjavajućih 92% (iako 4% poena manje nego 2023. godine).¹⁰ Mnogi mladi u EU smatraju da su politika i poslovni sektor previše povezani, što stvara uvjete za korupciju. Prema *Eurobarometru*, oko 75% građana vjeruje da ta povezanost olakšava širenje korupcije. Mnogi i dalje vjeruju da korupcija utječe na poslovanje i političke procese, dok 83% ispitanika smatra da bliske veze između poslovnog i političkog sektora dovode do korupcije. U Hrvatskoj 93% ispitanika smatra da se korupcija događa često što je za 1% više od percepcije građana o pojavnosti korupcije u Republici Hrvatskoj.¹¹

---

⁶ europa.eu, 2024.: europa.eu (2024) Citizens' attitudes towards corruption in the EU in 2024 <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/3217> Pristupljeno 29. rujna 2024. godine

⁷ Summary Repot. Special Eurobarometer 548, Citizens attitudes towards corruption, July 2024, str. 11.

⁸ politico.eu: politico.eu (2024) Most Europeans say corruption is rife in their country. <https://www.politico.eu/article/most-europeans-say-corruption-is-rife-in-their-country/> Pristupljeno 29. rujna 2024. godine

⁹ home-affairs.ec.europa.eu: home-affairs.ec.europa.eu (2024) Corruption in the public opinion. https://home-affairs.ec.europa.eu/policies/internal-security/corruption/corruption-public-opinion_en Pristupljeno 29. rujna 2024. godine

¹⁰ <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/3217>

¹¹ Ibid.

KORUPCIJA I MLADI

Mladi su posebna demografska skupina koja posjeduje niz vještina i kvaliteta koje mogu kvalitetno doprinijeti borbi protiv korupcije. Njihova inovativnost, sklonost suradnji i visoka razina digitalne pismenosti čine ih ključnim partnerima u naporima za izgradnju transparentnijih institucija. Mlade osobe često imaju sposobnost prepoznati i predložiti rješenja koja tradicionalni sustavi mogu previdjeti, jer donose nove načine razmišljanja i koriste alate koji su im prirodni, poput društvenih mreža i drugih digitalnih platformi. No, s druge strane isto ukazuje na nužnost edukacije mladih vezano za lažne vijesti, manipulacije utjecajima. Prema prikupljenim podacima, antikorupcijske agencije koje već surađuju s mladima prepoznaju brojne koristi od takve suradnje, gdje 78% agencija izvještava o povećanju svijesti javnosti o njihovom radu, dok 65% agencija ističe da mladi donose inovativna rješenja i ideje. Mladi, svojim angažmanom, pomažu u povećanju dosega programa za borbu protiv korupcije, posebno kada su uključeni u rane faze planiranja i dizajniranja tih programa. Njihovo sudjelovanje omogućuje prilagodbu aktivnosti njihovim potrebama i interesima, čime se osigurava da programi postanu relevantniji i učinkovitiji.¹²

Prepreke i izazovi u angažmanu mladih

Sukladno objavljenim analizama, unatoč očitim prednostima, postoje i značajne prepreke u uključivanju mladih u antikorupcijske napore. Nedostatak znanja među mladima o funkcijama i radu antikorupcijskih institucija može smanjiti njihov interes za sudjelovanjem, kao i apatija, ako su u velikom postotku uvjereni da je korupcija način života i bez iste napredovanja nisu moguća, poglavito u javnom sektoru. Navodi se i da antikorupcijske agencije često nemaju dovoljno resursa i kapaciteta za uključivanje mladih u svoje aktivnosti, što može otežati provedbu programa koji bi mlade pojačano pripremali za osvješćivanje važnosti integriteta u profesionalnom životu. Ove institucije često se suočavaju s ograničenim financijskim sredstvima, a njihova interna struktura možda nije dovoljno fleksibilna da podrži mlade kao aktivne partnere. Što se tiče RH, Povjerenstvo za sprečavanje sukoba interesa provodi određene edukacijske programe među mladima, ali ne među svima.

Također, sukladno analizama, jedna od značajnih prepreka je i percepcija da mladi nemaju dovoljno iskustva ili tehničkih vještina potrebnih za učinkovito sudjelovanje u antikorupcijskim

---

¹² Policy guide for national Anti-corruption authorities on meaningful youth engagement in anti-corruption network, https://www.icac.org.hk/icac/myeguide/pdf/policy_guide_full.pdf

inicijativama. Iako su ove zabrinutosti razumljive, dokazi iz prakse pokazuju da mladi mogu nadvladati ove prepreke uz odgovarajuću podršku i mentorstvo. Štoviše, njihov entuzijizam i spremnost na suradnju često nadoknađuju nedostatak formalnog iskustva.¹³ Upravo zato je obrazovanje u području anti-korupcije nužno, a da je isto potrebno potvrdili su i rezultati ankete Centra Miko Tripalo.

Institucionalna priprema i strategije za angažman mladih

Kako bi angažman mladih bio učinkovit, institucije moraju unaprijediti svoju institucionalnu spremnost za razvoj kulture integriteta i prenošenje poruke mladima. Moraju osigurati i odgovarajuće resurse, izgraditi kapacitete unutar svojih organizacija i razviti sustave koji će mladima omogućiti aktivno sudjelovanje. Institucionalna spremnost obuhvaća i inter-generacijsko mentorstvo, gdje mladi mogu učiti od iskusnijih profesionalaca, dok istovremeno donose nove ideje i alate koji mogu pomoći u modernizaciji rada, poglavito antikorupcijskih tijela. Također, mladi trebaju biti uključeni u sve faze antikorupcijskih projekata, od njihovog dizajna do provedbe, čime se osigurava da programi ne budu samo namijenjeni mladima, već da ih mladi i aktivno oblikuju.

Rezolucija Vijeća Europe br. 2192(2017): Mladi protiv korupcije (*Youth against corruption*)¹⁴ naglašava kako mnogi mladi ljudi imaju želju i sposobnost transformirati svijet i imaju potencijal pozitivno utjecati na buduće napore u borbi protiv korupcije. Kao nova generacija političara, poduzetnika i aktera civilnog društva, oni imaju važnu ulogu u donošenju nove kulture integriteta na sve razine društva; ali su i najranjiviji. Stoga ih treba poučiti kako učinkovito otkriti, spriječiti i boriti se protiv korupcije. U tu je svrhu vrlo važno osmisliti odgovarajuće strategije osnaživanja kako bi se podigla svijest i razumijevanje mladih o korupciji i načinu na koji ona potkopava demokratska društva, te ih u isto vrijeme osnažiti da se suprotstave korupciji.

Potencijal mladih

Angažman mladih u borbi protiv korupcije predstavlja veliki potencijal za unapređenje transparentnosti i odgovornosti u društvu. Njihova kreativnost, tehničke vještine i sposobnost suradnje čine ih nezamjenjivim partnerima u antikorupcijskim naporima. Iako postoje prepreke

---

¹³ https://www.icac.org.hk/icac/myeguide/pdf/policy_guide_full.pdf.

¹⁴ [PACE website \(coe.int\)](https://www.pace.int)

koje otežavaju njihovo uključivanje, uz odgovarajuću institucionalnu podršku i resurse, ove prepreke mogu se prevladati, čime će mladi postati jedan od ključnih aktera u borbi protiv korupcije. Institucije koje su spremne prilagoditi se i uložiti u mlade, ne samo da će ojačati svoje antikorupcijske aktivnosti, već će osigurati da nove generacije budu aktivno uključene u izgradnju pravednijeg društva. Jednako tako mladi bi morali biti dovoljno osnaženi da sami potiču aktivnosti usmjerene protiv korupcije tako da njihova uloga kao aktivnih građana doprinosi razvoju vladavine prava i poštivanju ljudskih prava kao i razvoju cjelokupnog društva.

Primjeri uspješnog angažmana mladih

Brojni su primjeri uspješnog uključivanja mladih u antikorupcijske inicijative diljem svijeta. U Maleziji, program Anti-Corruption Student Force omogućuje studentima da vode projekte koji se bave podizanjem svijesti o korupciji unutar i izvan kampusa. Sličan primjer dolazi iz Grčke, gdje Nacionalna agencija za transparentnost potiče mlade da stvaraju vlastite projekte, poput filmova i postera, kako bi podigli svijest o antikorupcijskim mjerama. Ovi primjeri pokazuju da mladi mogu postati ključni akteri u borbi protiv korupcije kada im se pruži prilika da vode i kreiraju inicijative koje su im važne.¹⁵

UNODC-ov dokument „Mladih za mlade: 10 steps to take action against corruption: for youth by youth“¹⁶ daje ključne smjernice za sve mlade, kako bi se aktivnije uključili u borbu protiv korupcije. Prvi korak je obrazovanje o postojećim zakonima i vladinim planovima u području borbe protiv korupcije, dok je drugi odabir specifičnog fokusa, primjerice kršenja ljudskih prava, pristupa zdravstvu, rodne nejednakosti ili klimatskih promjena. Treći korak poziva na prilagodbu inicijative lokalnim kulturnim i jezičnim specifičnostima, čime postaje pristupačnija i poticajnija. Četvrti korak je dizajn same inicijative, u kojem se identificiraju problem, rješenja, izazovi i rizici, dok peti naglašava kreativnost, primjerice kroz umjetnost i društvene medije, kako bi se doprinijelo do ciljane publike. Šesti korak poziva na pronalaženje saveznika radi jačanja učinka, a sedmi ističe važnost uključivosti kroz rodno i ljudskopravaško usmjerenje. Osmi korak potiče na osiguravanje osobne sigurnosti pri djelovanju, dok deveti poziva na obrazovanje drugih i jačanje podrške. Deseti korak savjetuje djelovanje prema unaprijed osmišljenoj strategiji za ostvarivanje pozitivnih promjena.

---

¹⁵ Ibid.

¹⁶ https://www.unodc.org/unodc/en/frontpage/2024/August/10-steps-to-take-action-against-corruption_-for-youth-by-youth.html

O ISTRAŽIVANJU/ANKETI

Anketa Centra Miko Tripalo pokazuje visoko poznavanje pojavnosti korupcije u mladima u Republici Hrvatskoj što ima veliki potencijal upravo za sprječavanje iste.

Anketu koju je proveo Centar za demokraciju i pravo Miko Tripalo podijeljena je u tri glavna dijela. Prvi dio, **Opći podaci**, obuhvaća opće demografske informacije poput dobi, spola, radnog ili studentskog statusa te mjesta prebivališta, što omogućuje raspodjelu rezultata prema socijalnim i demografskim karakteristikama ispitanika.

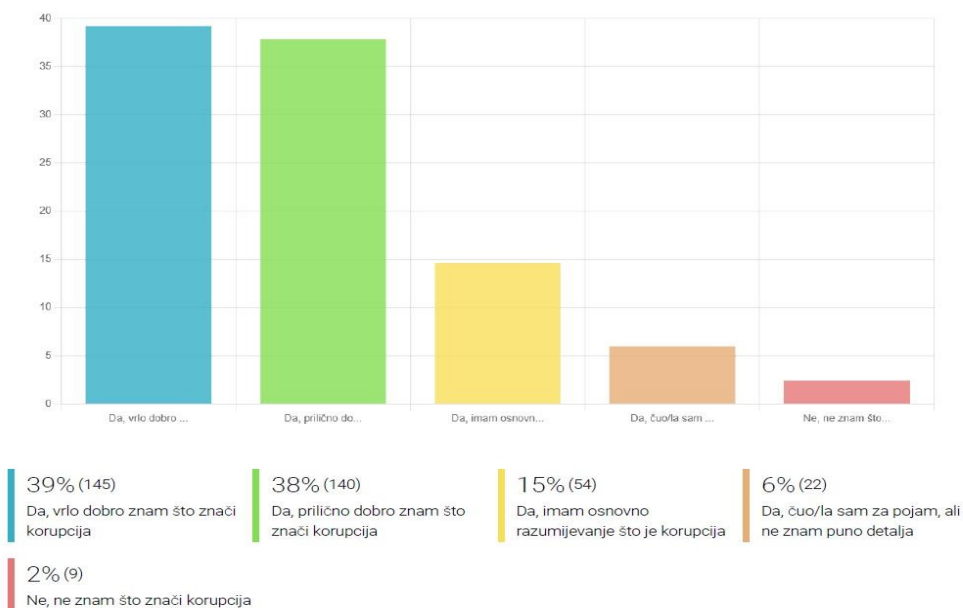
Drugi dio, **Poznavanje korupcije i institucija**, usmjeren je na razumijevanje ispitanika o pojmu korupcije, njihovu percepciju uzroka korupcije u Hrvatskoj, i zadnje procjenu učinkovitosti institucija koje bi se istom trebale baviti. Poseban naglasak stavljen je na ispitivanje stavova o transparentnosti rada hrvatskih institucija te na ulogu koju mediji i civilno društvo imaju u suzbijanju korupcije.

Treći dio, **Percepcija korupcije**, istražuje učestalost kojom ispitanici percipiraju korupciju u Hrvatskoj te identificira sektore za koje smatraju da su najviše pogođeni korupcijom, kao što su politika, gospodarstvo i pravosuđe. Isto tako, ispitanici odgovaraju na pitanja o vlastitom iskustvu sa situacijama koje su percipirali kao koruptivne te o prihvatljivosti različitih oblika korupcije.

Sveukupno, anketa se sastoji od 32 pitanja različitih tipova (višestruki izbor, skale procjene, otvorena pitanja).

Uzevši u obzir gore navedeno, Centar Miko Tripalo proveo je anketu u kojoj je sudjelovalo 525 ispitanika. Anketa je usmjerena na mladu populaciju kako bi imali uvida što znači pojam korupcija za mlade, koja ponašanja obuhvaća, kako mladi percipiraju korupciju i bi li je koristili za postizanje svojih ciljeva. Također stavljen je naglasak u anketi na preventivne i represivne elemente koji su nužni da bi ista bila iznimka kao pojava u hrvatskom društvu te na pojava korupcije u životu mladih. Cilj ankete je, između ostalog, i osvješćivanje mlade populacije o pojavnim oblicima korupcije i iznalaženju načina da se podigne svijest o njenoj štetnosti i ne preuzme se kao obrazac postupanja budućih generacija u profesionalnom životu i u situacijama komunikacije s državnim i javnom sektorom i u obavljanju zanimanja i vođenju poslovanja.

5 Znete li što znači pojam korupcije?

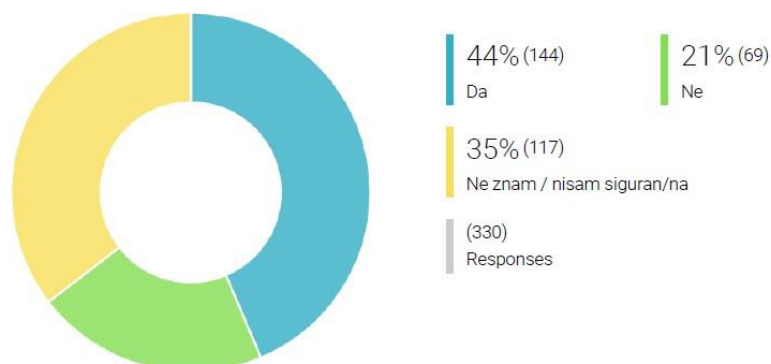
Kada upitani o percepciji korupcije, 39% ispitanika ankete su mišljenja da znaju vrlo dobro što znači korupcija, a njih 38% smatra da prilično dobro znaju što znači korupcija.

6 Koliko se slažete s tvrdnjom da je korupcija nužna pojava u društvima i demokracijama?

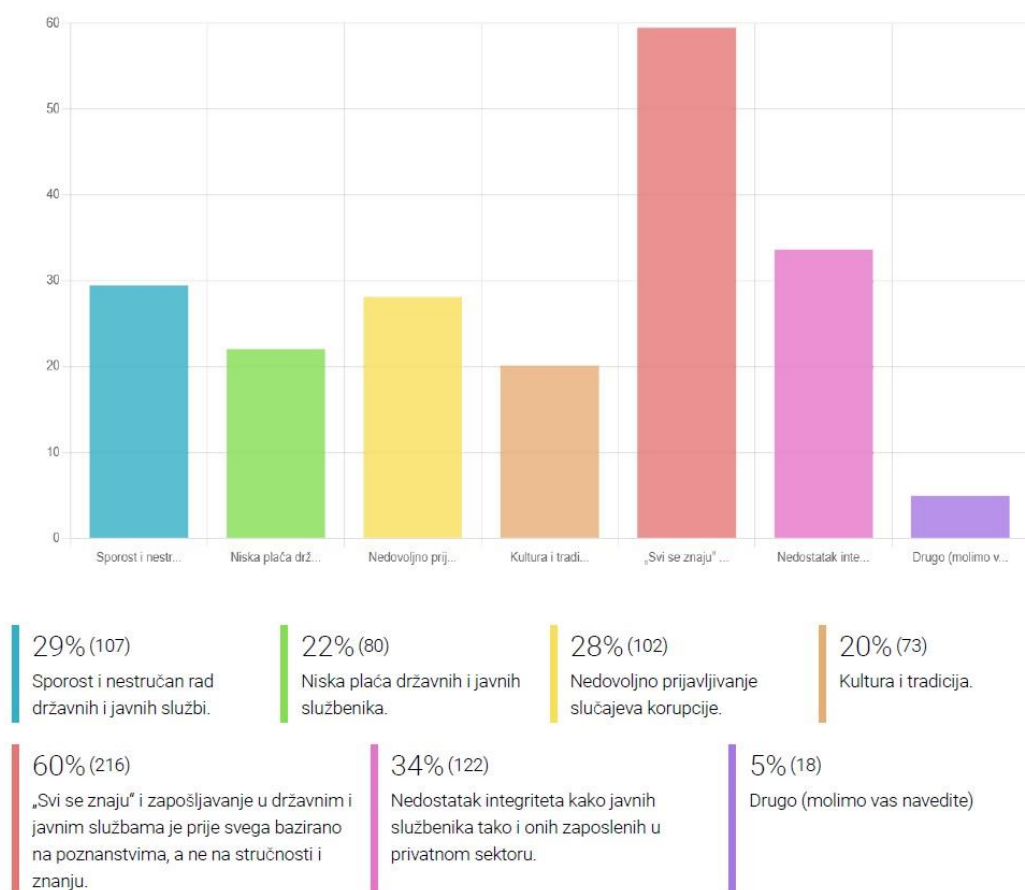
28% uglavnom smatra da korupcija nije nužna pojava u društvima i demokracijama dok 19% uglavnom smatra da je ista nužna pojava. 24% se uopće ne slaže da je korupcija nužna pojava dok se 5% potpuno slaže s navedenom tvrdnjom.

17 Znete li što je sitna korupcija?

Ipak 44% ispitanika smatra da zna što je sitna korupcija, dok 21% smatra da ne zna što bi bila sitna korupcija.

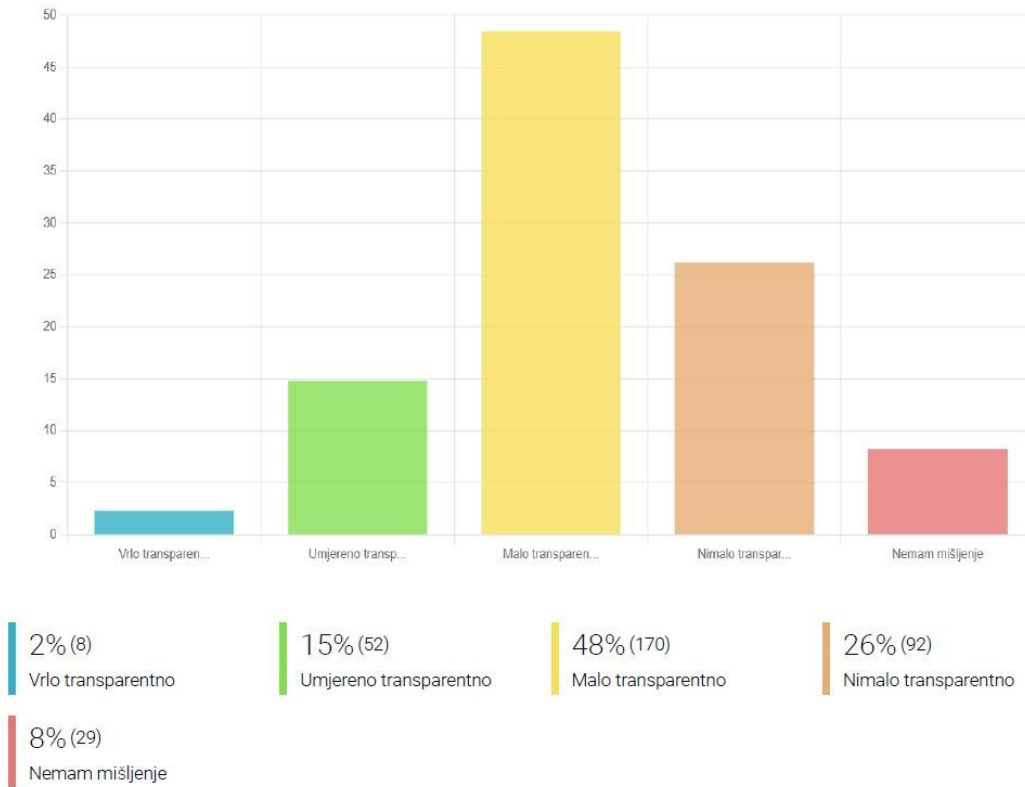
7 Što mislite da je glavni uzrok korupcije u Hrvatskoj? (Odaberite dva najznačajnija uzorka)

Od ponuđenih odgovora i mogućnosti dopisivanja novih, a vezano za identificiranje dva najznačajnija uzroka korupcije u Hrvatskoj, 60% ispitanika smatra razlog: „Svi se znaju“ i zapošljavanje u državnim i javnim službama je prije svega bazirano na poznanstvima, a ne

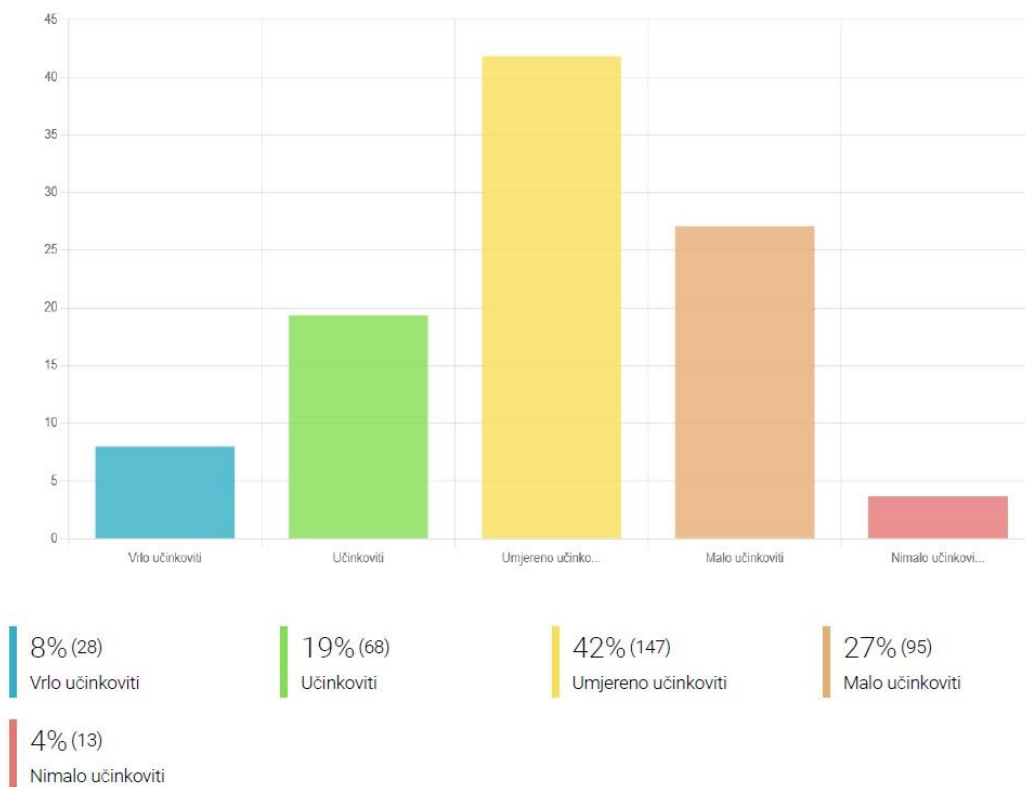
stručnosti i znanju. Dok 34% smatra kako je razlog i: nedostatak integriteta kako javnih službenika tako i onih zaposlenih u privatnom sektoru.

10 Kako ocjenjujete transparentnost (otvoreno i razumljivo prikazivanje informacija o odlukama i aktivnostima koje utječu na društvo, gospodarstvo i okoliš) rada hrvatskih institucija (npr. ministarstva, Sabora, javnih bolnica, fakulteta) u borbi protiv korupcije?

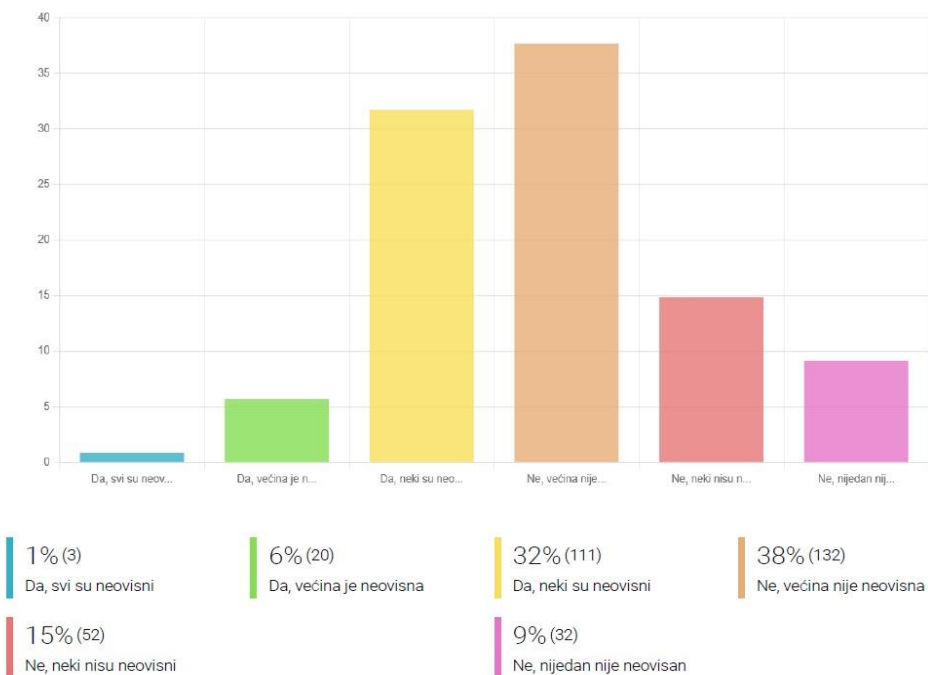
Potrebno je istaknuti kako 48% ispitanika smatra da je malo transparentan odnosno 26% smatra da je nimalo transparentan rad hrvatskih institucija (npr. ministarstva, Sabora, javnih bolnica, fakulteta) u borbi protiv korupcije.

11 Koliko smatrate da su mediji u Hrvatskoj učinkoviti u otkrivanju korupcije?

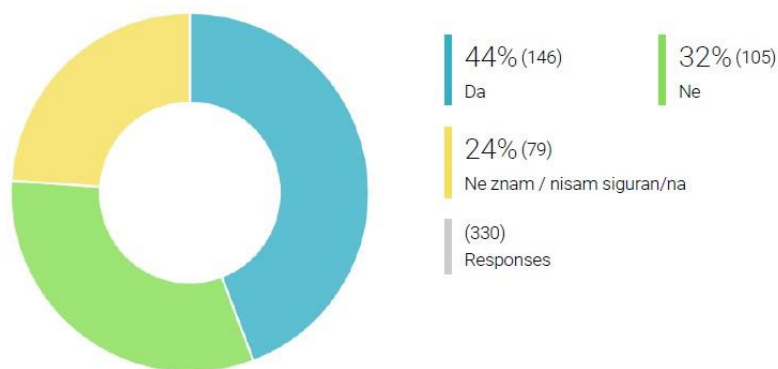
Većina mladih smatra medije umjereno učinkovitima u otkrivanju korupcije 42%, dok ih 27% smatra malo učinkovitima a 19% učinkovitima.

12 Smatrate li da su mediji u Hrvatskoj neovisni i slobodni od koruptivnog utjecaja?

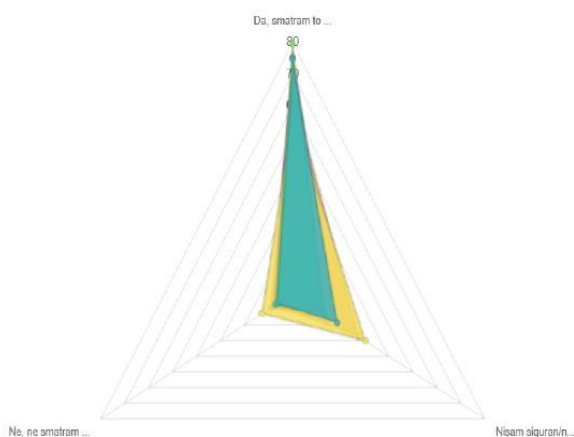
Njih 38% smatra da većina medija nije neovisna i slobodna od koruptivnog utjecaja, 32% smatra da su neki neovisni a 9% da nijedan medij nije neovisan, a samo 6% smatra da je većina medija neovisna i slobodna od koruptivnog utjecaja.

19 Jeste li ikada osobno svjedočili slučaju korupcije?

Čak 44% mladih je, po rezultatima ankete, osobno nazočilo slučaju korupcije, 32% nije nazočilo a 24% ne zna odnosno nije sigurno je li nazočilo ili nije nazočilo.

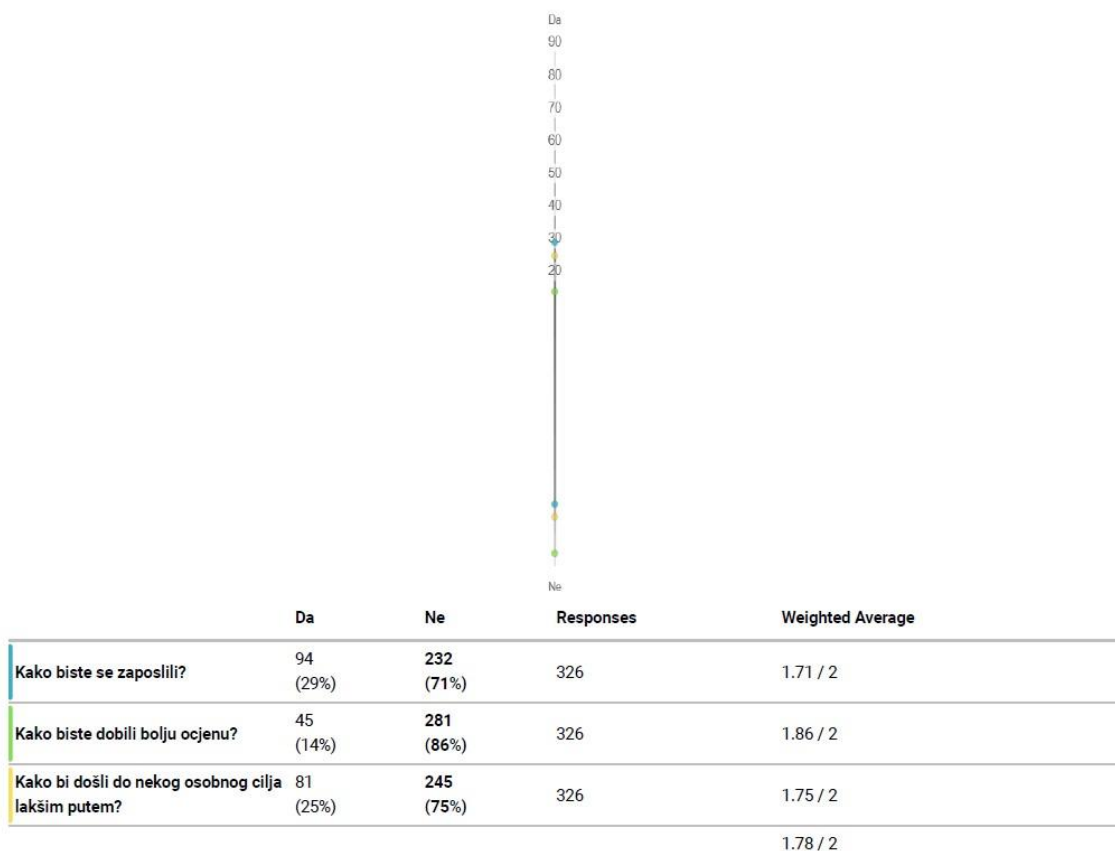
25 Ispod se nalazi niz radnji i situacija. Molimo vas da za svaku od njih navedete biste li ju smatrali/kategorizirali kao korupciju:

	Da, smatram to korupcijom	Nisam siguran/na	Ne, ne smatram to korupcijom	Responses	Weighted Average
Prihvatanje mita u zamjenu za uslugu.	245 (75%)	61 (19%)	22 (7%)	328	1.32 / 3
Namještanje natječaja za javnu nabavu.	261 (80%)	43 (13%)	24 (7%)	328	1.28 / 3
Davanje novca ili poklona liječniku za bržu ili bolju uslugu.	186 (57%)	99 (30%)	42 (13%)	327	1.56 / 3
Korištenje osobnih veza za dobivanje posla ili promaknuća.	213 (65%)	90 (27%)	25 (8%)	328	1.43 / 3
Dobivanje bolje ocjene na ispitu zbog poznanstva.	247 (75%)	61 (19%)	20 (6%)	328	1.31 / 3
Plaćanje policajcu da ne napiše kaznu.	246 (75%)	52 (16%)	30 (9%)	328	1.34 / 3
					1.37 / 3

U većini slučajeva, mladi smatraju korupcijom prihvaćanje mita u zamjenu za uslugu (75%), namještanje natječaja za javnu nabavu (80%), davanje novaca ili poklona liječniku za bržu ili bolju uslugu (57%), korištenje osobnih veza za dobivanje posla ili promaknuća (65%), dobivanje bolje ocjene na ispitu zbog poznanstva (75%), plaćanje policajcu da ne napiše kaznu (75%).

30 Ispod se nalazi niz radnji i situacija. Biste li vi bili spremni koristiti koruptivne radnje:

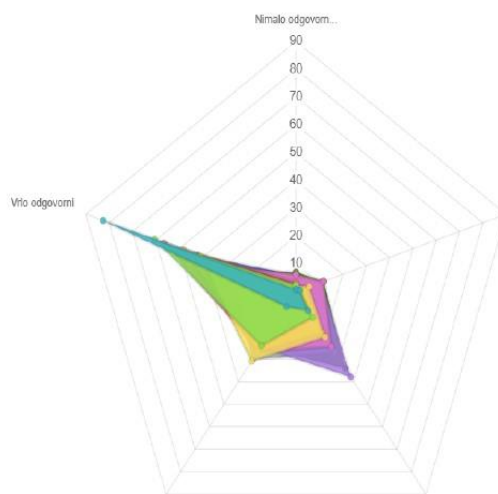
29% ispitanika smatra da bi bili spremni koristi koruptivne radnje da bi se zaposlili, dok 71% to ne bi bilo spremno učiniti. 14% ispitanika bi bili spremni koristili koruptivne radnje kako bi

dobili bolju ocjenu, dok ih 86% to ne bi bilo spremno koristiti. 25% bi bili spremni koristiti koruptivne radnje da bi došli do nekog osobnog cilja lakšim putem, dok ih 75% posto to nije spremno učiniti.

Stavovi mladih prema institucijama koje se bore protiv korupcije

Prema anketi postoji umjerenjena razina povjerenja u glavne institucije koje bi trebale biti odgovorne za borbu protiv korupcije.

- 8** Procijenite koliko bi svaka od sljedećih institucija u teoriji idealno trebala biti odgovorna za borbu protiv korupcije svojim djelovanjem (ocijenite na ljestvici od 1 do 5, gdje 1 znači „nimalo odgovorni“, a 5 znači „vrlo odgovorni“):

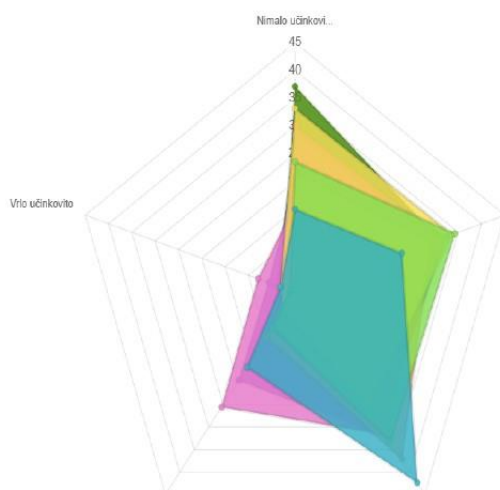

	Nimalo odgovorni		Vrlo odgovorni			Responses	Weighted Average
a) USKOK (Ured za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminaliteta)	3 (1%)	5 (1%)	30 (8%)	24 (7%)	296 (83%)	358	4.69 / 5
b) Državno odvjetništvo	8 (2%)	6 (2%)	41 (11%)	86 (24%)	216 (61%)	357	4.39 / 5
c) Policija	8 (2%)	20 (6%)	72 (20%)	110 (31%)	147 (41%)	357	4.03 / 5
d) Povjerenstvo za odlučivanje o sukobu interesa	9 (3%)	14 (4%)	65 (18%)	96 (27%)	172 (48%)	356	4.15 / 5
e) Sudovi	12 (3%)	7 (2%)	43 (12%)	93 (26%)	201 (56%)	356	4.3 / 5
f) Nezavisni mediji	22 (6%)	42 (12%)	87 (24%)	96 (27%)	109 (31%)	356	3.64 / 5
g) Civilne organizacije	18 (5%)	39 (11%)	135 (38%)	88 (25%)	76 (21%)	356	3.46 / 5
h) Obrazovne institucije	22 (6%)	32 (9%)	96 (27%)	107 (30%)	99 (28%)	356	3.64 / 5
i) Svaki građanin pojedinačno	21 (6%)	25 (7%)	85 (24%)	75 (21%)	150 (42%)	356	3.87 / 5
j) Privatni sektor	25 (7%)	42 (12%)	122 (34%)	87 (24%)	80 (22%)	356	3.44 / 5
							3.96 / 5

Mladi ocjenjuju odgovornost institucija poput USKOK-a (4.69/5), Državnog odvjetništva (4.39/5), te policije (4.03/5) kao vrlo visoku.

- 9 Procijenite koliko se svaka od sljedećih institucija prema vašem mišljenju učinkovito bori protiv korupcije u Hrvatskoj (ocijenite na ljestvici od 1 do 5, gdje 1 znači „nimalo učinkovito“, a 5 znači „vrlo učinkovito“):

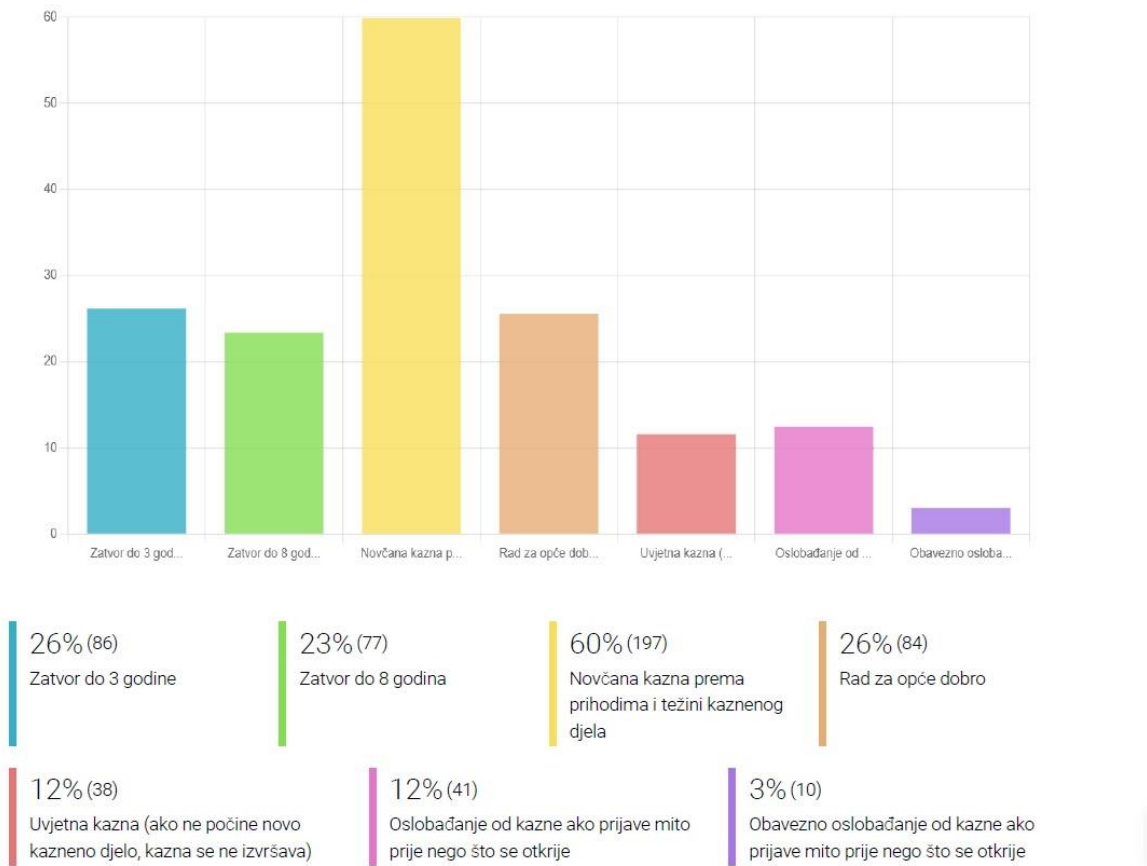

	Nimalo učinkovito					Vrlo učinkovito					Responses	Weighted Average
a) USKOK (Ured za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminaliteta)	53 (15%)	81 (23%)	150 (42%)	59 (17%)	11 (3%)	354	2.7 / 5					
b) Državno odvjetništvo	83 (24%)	121 (34%)	117 (33%)	28 (8%)	4 (1%)	353	2.29 / 5					
c) Policija	117 (33%)	119 (34%)	91 (26%)	15 (4%)	11 (3%)	353	2.1 / 5					
d) Povjerenstvo za odlučivanje o sukobu interesa	77 (22%)	103 (29%)	131 (37%)	35 (10%)	7 (2%)	353	2.41 / 5					
e) Sudovi	106 (30%)	111 (31%)	108 (31%)	21 (6%)	7 (2%)	353	2.18 / 5					
f) Nezavisni mediji	56 (16%)	67 (19%)	112 (32%)	90 (25%)	28 (8%)	353	2.91 / 5					
g) Civilne organizacije	71 (20%)	78 (22%)	115 (33%)	69 (20%)	20 (6%)	353	2.69 / 5					
h) Obrazovne institucije	101 (29%)	108 (31%)	108 (31%)	23 (7%)	13 (4%)	353	2.26 / 5					
i) Svaki građanin pojedinačno	97 (27%)	115 (33%)	105 (30%)	22 (6%)	14 (4%)	353	2.27 / 5					
j) Privatni sektor	131 (37%)	109 (31%)	93 (26%)	11 (3%)	9 (3%)	353	2.03 / 5					
							2.38 / 5					

No treba naglasiti, kada je riječ o učinkovitosti ovih institucija, ocjene su znatno niže. USKOK dobiva prosječnu ocjenu učinkovitosti od 2.7/5, Državno odvjetništvo 2.29/5, a policija 2.1/5. To zapravo pokazuje značajan raskorak između onoga što mladi vjeruju da bi te institucije

trebale raditi i njihovog stvarnog učinka. S druge strane, krajnji rezultat borbe protiv korupcije, npr. pravomoćna presuda i oduzimanje nezakonito stečene imovinske koristi, ne ovisi o samim navedenim institucijama već i trajanju sudskih postupaka i medijskoj prezentaciji istih.¹⁷

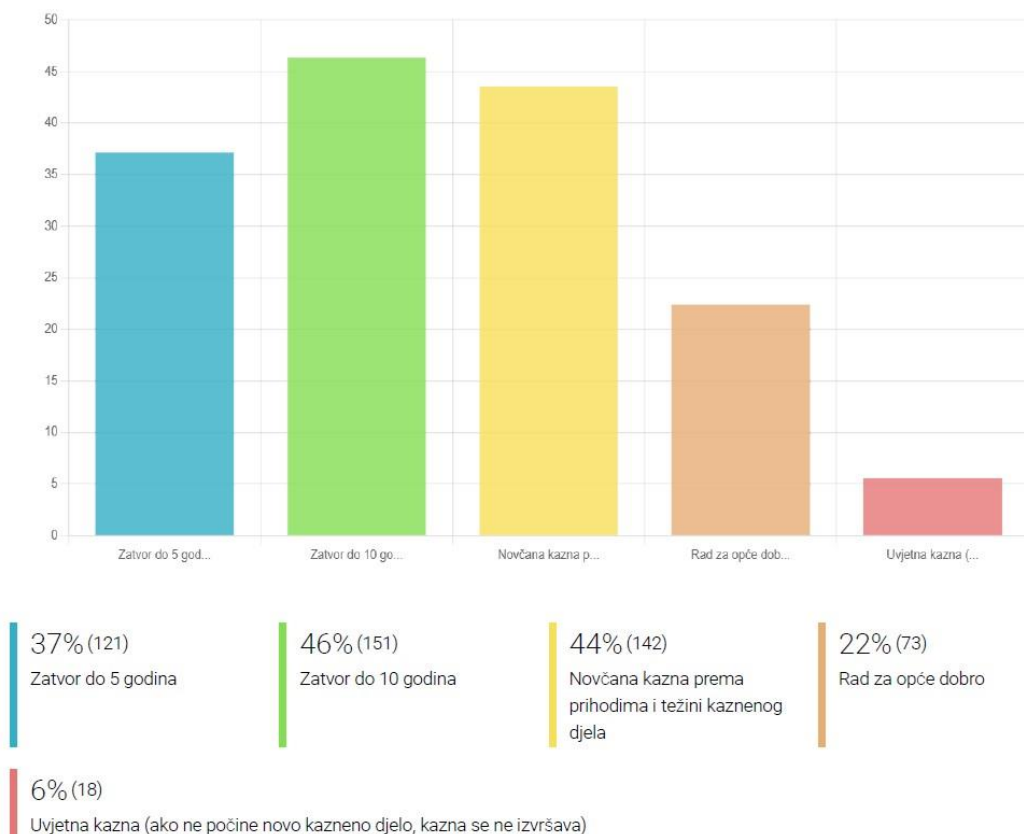
21 Koje kazne bi trebali dobiti građani koji nude, daju ili obećaju mito službenicima u Hrvatskoj?

Od anketiranih 60% smatra da bi građani koji nude, daju ili obećaju mito službenicima u Hrvatskoj trebali dobiti novčanu kaznu prema prihodima i težini kaznenog djela, a 23% smatra da je to kazna zatvora do 8 godina.

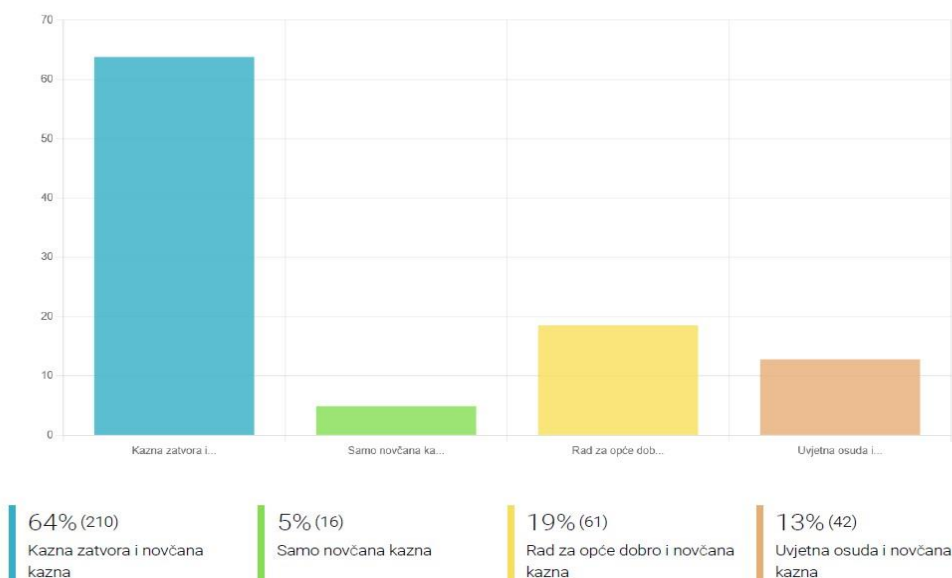
¹⁷ V. Rule of Law Report, Croatia, 2024.

22 Koje kazne bi trebali dobiti političari koji traže ili prime mito od građana u Hrvatskoj?

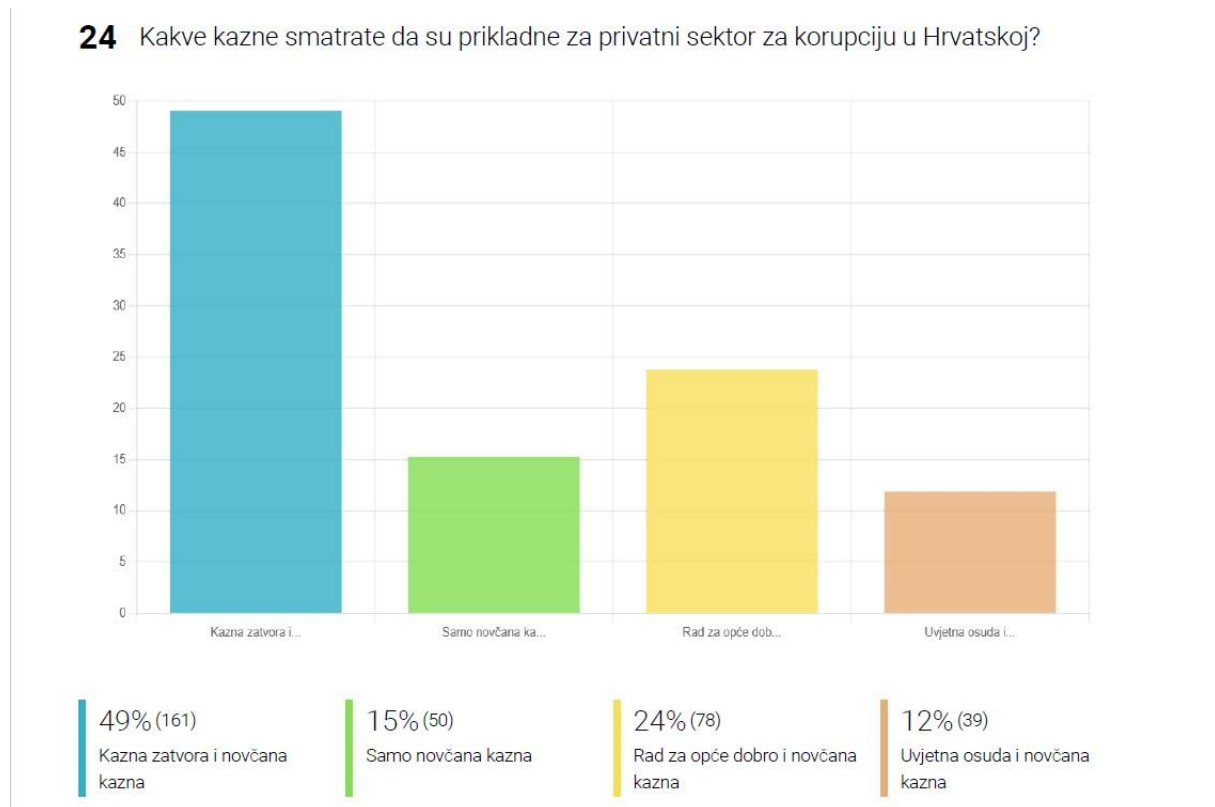

Dok se 46% izjasnilo da je najprimjerenija kazna za političare koji traže ili prime mito od građana u Republici Hrvatskoj zatvor do 10 godina, a 44% ih smatra da je to novčana kaznu prema prihodima i težini kaznenog djela.

23 Kakve kazne smatrate da su prikladne za javni sektor za korupciju u Hrvatskoj?

64% ispitanika smatra da su kazna zatvora i novčana kazna prikladne u slučajevima korupcije za javni sektor u Republici Hrvatskoj, a da je za to dovoljna samo novčana kazna smatra 5% ispitanika (19% da bi to bio rad za opće dobro i novčana kazna, a 13% uvjetna osuda i novčana kazna).

Ispitanici razlikuju i koje kazne smatraju primjerenim za privatni sektor u slučajevima korupcije u Hrvatskoj: 49% smatra da je to kazna zatvora, 15% samo novčana kazna, 24% rad za opće dobro i novčana kazna, 12% uvjetna osuda i novčana kazna.

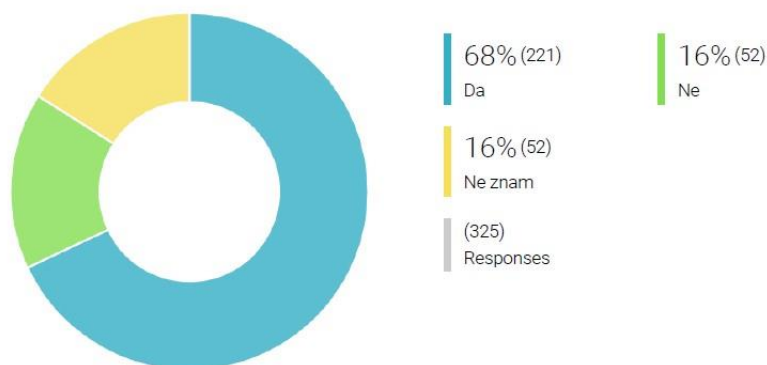
Mladi i obrazovanje u borbi protiv korupcije

Kada govorimo o mladima, prema anketi Centra Miko Tripalo, većina, čak 86%, smatra da se korupcija u Hrvatskoj događa često, dok samo 3% ispitanika vjeruje da je rijetka pojava. Ovi podaci pokazuju s druge strane i visok stupanj svijesti o raširenosti problema korupcije među mladima. Ipak, sami mladi smatraju u velikoj većini kako bi bio koristan poseban program odnosno edukacija o korupciji i štetnosti njezine pojavnosti krojen upravo za mladu populaciju. Čak 68% mladih podržava uvođenje anti-korupcijske edukacije u školske kurikule, dok 16% njih nema jasno mišljenje o tome. Ovi podaci dodatno pokazuju koliko mladi vide obrazovanje kao ključan alat u borbi protiv korupcije. Prema anketi, 44% ispitanika smatra da edukacija o

korupciji i njenim posljedicama nije nimalo zastupljena u školama i fakultetima, njih 41% smatra kako nije dovoljno zastupljena, 9% smatra da je donekle zastupljena, a 2% da je vrlo dobro zastupljena što su također podaci koji pozivaju na promjenu u edukaciji.

S druge strane, iako prepoznaju važnost institucija u borbi protiv korupcije, njihovo povjerenje u te institucije nije osobito visoko. Primjerice, samo 8% ispitanih smatra rad hrvatskih institucija u borbi protiv korupcije vrlo transparentnim, dok 48% vjeruje da je taj rad malo transparentan. Unatoč skepticizmu prema učinkovitosti institucija, mladi pokazuju spremnost za promjenu kroz obrazovanje. Većina njih smatra da edukacija o korupciji nije dovoljno zastupljena, s čak 40% koji tvrde da je uopće nema u školama i na fakultetima, dok 39% vjeruje da je zastupljena u nedovoljnoj mjeri. Iako neki fakulteti imaju posebne predmete usmjerene na suzbijanje koruptivnih ponašanja, često su isti izborni predmeti ili su zastupljeniji na fakultetima društvenog usmjerenja. No, kako velika većina mladih bude sudjelovala ili već sudjeluje na tržištu rada, sve bi obrazovne institucije trebale imati mogućnosti da njihove studentice i studenti imaju pristup takvih predmetima ili predavanjima.

32 Smatrate li da anti-koruptivna edukacija treba ući u školske kurikule i postati dio obveznih predmeta na fakultetima?

Ako pogledamo rezultate ankete, čak 68% mladih podržava i smatra važnim mjeru da se antikorupcijska edukacija uključi u školske kurikule, a 16% ih nema jasno mišljenje.

Prema anketi Centra Miko Tripalo, 40% ispitanika smatra da edukacija o korupciji i njenim posljedicama nije nimalo zastupljena u školama i fakultetima, njih 39% smatra kako nije dovoljno zastupljena, 12% smatra da je donekle zastupljena, a 2% da je vrlo dobro zastupljena što su također podaci koji pozivaju na promjenu u području edukacije, a koji se, uz uvažavanje specifičnosti svojstvenih Republici Hrvatskoj mogu temeljiti i na navedenim obrazovnim materijalima.

USPOREDBA OSTALIH ISTRAŽIVANJA I ANKETE CENTRA MIKO TRIPALO

Percepcija korupcije među mladima i općom populacijom

Stavovi opće populacije i mladih o korupciji i tijelima koja se bore protiv korupcije pokazuju sličnosti, ali i ključne razlike, posebno kada se analiziraju brojčani podaci iz istraživanja *Eurobarometra* i ankete mladih u Hrvatskoj. Obje skupine prepoznaju ozbiljnost problema, ali mladi naglašavaju obrazovanje kao ključan alat u borbi protiv korupcije, dok opća populacija EU-a stavlja veći naglasak na trenutne slabosti institucija. Upravo i Konvencija UN-a o borbi protiv korupcije¹⁸ u svom čl. 7 propisuje kako je svaka država stranka dužna, kad je to primjereno i u skladu s temeljnim načelima svoga pravnog poretka, nastojati donijeti, održavati i jačati sustave za angažiranje, zapošljavanje, zadržavanje, promaknuća i umirovljenje državnih službenika te, kad je to primjereno, drugih državnih službenika koji ne podliježu izborima koji, između ostalog, promiču takve programe obrazovanja i izobrazbe koji će im omogućiti da zadovolje zahtjeve korektnog, časnog i pravilnog obavljanja javne službe i koji će im pružiti specijaliziranu i primjerenu izobrazbu u svrhu veće osviještenosti o rizicima korupcije koji su svojstveni obavljanju njihovih službi. Takvi se programi mogu pozivati na kodekse i norme ponašanja iz primjenjivih područja.

U Hrvatskoj gdje je percepcija korupcije prema *Eurobarometru* 92% po anketi Centra Miko Tripalo 86%, mladih smatra da se korupcija događa često, a 93%, kako ista nije nužna pojava u demokratskim društvima, što indicira da postoji veliki potencijal u budućim generacijama da korupcija ne bude dio „normalnog odvijanja posla ili dobivanja javnih usluga.“ U općoj populaciji, slični obrasci se pojavljuju. Istraživanje *Eurobarometra* pokazuje da građani Hrvatske imaju visoku svijest o korupciji u državnim institucijama, gdje 90% građana smatra da postoji korupcija u nacionalnim, a 91% u lokalnim institucijama. Slično mladima, opća populacija pokazuje sumnju u učinkovitost institucija. Velik dio ispitanika sumnja da se dovoljno slučajeva korupcije sankcionira. Zanimljivo je primijetiti da su mladi više pesimistični prema određenim institucijama u usporedbi s općom populacijom. Na primjer, povjerenje u policiju i pravosudni sustav među mladima je niže nego kod opće populacije. Ipak, opća populacija također izražava zabrinutost da političke i poslovne veze potiču korupciju, s velikim brojem građana koji smatraju da su političari i poslovni sektor ključni izvori korupcije.

Zabrinjavajući je podatak ako je povjerenje u policiju i pravosudni sustav među mladima, niže od opće populacije jer isto može biti indikacija da bi se mladi rjeđe odlučili prijaviti slučajeve

---

¹⁸ NN 2/2005.

korupcije nadležnim tijelima i manje vjeruju u povoljan ishod službenih radnji vezanih uz pojavaost korupcije. Upravo bi mladi trebali postupati suprotno, biti osjetljiviji na pojavaost korupcije i ne preuzeti je kao ustaljeni obrazac ponašanja ako na istu naiđu u svom (poslovnom) okruženju.

Opća populacija EU-a i mladi i institucionalne slabosti

Uspoređujući ovo s *Eurobarometrovim* istraživanjem, vidimo da 62% građana EU-a smatra da je korupcija prisutna u njihovim zemljama, dok samo 36% vjeruje da su napori njihove zemlje u borbi protiv korupcije učinkoviti. Opća populacija EU-a također prepoznaje osobne veze i poznanstva kao ključan faktor u zapošljavanju u javnom sektoru (60%), dok 59% građana EU-a smatra da je sporo i nestručno djelovanje javnih službi glavni uzrok korupcije.

Osobna iskustva s korupcijom također se razlikuju, 44% mladih iz Hrvatske svjedočilo je korupciji, dok je u *Eurobarometru* 26% građana EU-a izjavilo da su bili izravno pogođeni korupcijom. I Eurobarometar istraživanje i anketa Centra Miko Tripalo prepoznaju važnu ulogu medija i nevladinih organizacija u borbi protiv korupcije, ali *Eurobarometar* ukazuje na zabrinutost oko nezavisnosti medija u EU, a i mladi u Hrvatskoj prema anketi Centra pokazuju sklonost nepovjerenju prema neovisnosti medija, što odražava njihovu percepciju da su mediji često pod koruptivnim utjecajem. Misle da je uvođenje anti-korupcijskih sadržaja u škole vrlo važno za buduće generacije. No, potrebno je potaknuti i aktivnost mladih da sudjeluju u javnim kampanja ili organiziraju aktivnosti usmjerene protiv korupcije, jer njih 85% nije do sada sudjelovalo u takvim aktivnostima. Potreban je aktivniji pristup mladih u razvoju integriteta i aktivnostima civilnog društva za osnaživanje u borbi protiv korupcije.

PREPORUKE CENTRA MIKO TRIPALO

Sukladno čl. 13 Konvencije, svaka je država stranka dužna poduzeti primjerene mjere, u okviru svojih mogućnosti i u skladu s temeljnim načelima svog domaćeg prava, u cilju promicanja aktivnog sudjelovanja pojedinaca i skupina koje ne pripadaju javnom sektoru, kao što su civilno društvo, nevladine udruge te udruge koje djeluju na razini lokalne zajednice, u sprječavanju i borbi protiv korupcije, te u cilju podizanja javne svijesti u pogledu postojanja, uzroka i težine te prijetnje koju predstavlja korupcija. Ovakvo sudjelovanje treba biti ojačano mjerama poput:

- (a) promicanja doprinosa javnosti postupcima odlučivanja te povećanja njihove transparentnosti,
- (b) osiguravanja djelotvornog pristupa javnosti informacijama,
- (c) poduzimanja aktivnosti javnog informiranja koje pridonose netoleriranju korupcije, kao i programa javnog obrazovanja, uključujući školske i sveučilišne nastavne programe,
- (d) poštivanja, promicanja i zaštite slobode traženja, primanja, objavljivanja i širenja informacija koje se tiču korupcije; ta sloboda može biti podložna određenim ograničenjima, ali ona mogu biti samo onakva kakva su predviđena zakonom i nužna radi: (i) poštivanja prava ili ugleda drugih; (ii) zaštite nacionalne sigurnosti ili javnog poretka, odnosno javnog zdravlja ili morala.

Izrada anti-korupcijskog obrazovnog modula u Republici Hrvatskoj

Iako i mladi i opća populacija prepoznaju ozbiljnost problema korupcije, mladi iz Hrvatske naglašavaju obrazovanje kao ključno za buduću borbu protiv korupcije, dok se opća populacija fokusira na trenutne institucionalne slabosti. Prevencija anti-koruptivnog djelovanja je ključna kada su u pitanju mladi kao i razvoj njihovog kreativnog potencijala kroz razne anti-korupcijske aktivnosti koje su dijelom i organizirane od strane mladih.

I mladi i opća populacija u Hrvatskoj imaju slične percepcije o raširenosti korupcije, s time da mladi pokazuju veću sklonost nepovjerenju prema učinkovitosti institucija. Obje skupine prepoznaju da su političari, pravosuđe i policija među najviše pogođenim sektorima korupcijom. Iako postoji konsenzus da bi institucije poput USKOK-a trebale igrati ključnu ulogu u represivnoj borbi protiv (visoke) korupcije, povjerenje u njihov stvarni učinak je niži od njihove percipirane uloge. USKOK tu dobiva prosječnu ocjenu učinkovitosti od 2.7/5, Državno odvjetništvo 2.29/5, a policija 2.1/5. Zanimljivi su rezultati koji pokazuju što mladi

smatraju glavnim uzrocima korupcije u Hrvatskoj, ali i relativno nepovjerenje koje su iskazali i u neovisnost medija koji imaju vrlo važnu ulogu upravo u otkrivanju korupcije. Posebno treba istaknuti postotak ispitanika koji je naveo da bi sudjelovao u određenim koruptivnim radnjama, ako je to potrebno. Percepcija različitog kažnjavanja građana koji nude mito i onih koji ga prihvaćaju također zaslužuje daljnje analize, ali i ukazuje na kome je, po mladima, glavna odgovornosti da vodi svojim primjerom. Da potencijala za aktiviranje mladih u društvenom životu ima, vidljivo je iz podatka da je 15% anektiranih sudjelovalo u nekoj aktivnosti ili kampanji protiv korupcije, dok ih 85% nije sudjelovalo.

Participacija mladih kao budućih generacija u javnom životu je ključna kao i osvješćivanje njihove odgovornosti za sveukupno funkcioniranje društva. Kako je istaknuto u Studiji: *The Impacts of Corruption on Young People and Their Role in Preventing Corruption*,¹⁹ mladi su osjetljivi na višestruke oblike korupcije koji mogu dovesti do ozbiljnih negativnih učinaka koji obuhvaćaju društvene, ekonomske i političke dimenzije njihovih života. Antikorupcijske mjere mogu svjesno nastojati informirati mlade o učincima korupcije i angažirati ih kroz aktivizam, inovacije i inicijative za društvenu odgovornost. Važan uvjet za omogućavanje je da nacionalni dionici pružaju značajne mogućnosti za sudjelovanje mladih. Upravo je ova anketa isto nastojala postići otvaranjem pitanja koja vode osvješćivanju mladih o fenomenologiji i sprečavanju koruptivnih ponašanja.

Važnost anti-korupcijskog obrazovanja mladih naglašena je i u Rezoluciji Vijeća Europe Mladi i korupcija iz 2017 godine: Skupština nadalje potiče Europsku komisiju da podrži, putem programa Erasmus+, inicijative za uspostavu antikorupcijskih studija na sveučilišnoj, poslijediplomskoj razini i razini cjeloživotnog učenja unutar nacionalnih obrazovnih sustava te da podrži antikorupcijske projekte od strane nacionalnih i međunarodne udruge mladih, posebice stvaranjem platformi za borbu protiv korupcije.²⁰ Što se Republike Hrvatske tiče, 68% ispitanika ankete Centra Miko Tripalo smatra da anti-koruptivna edukacija treba ući u školske kurikulume i postati dio obveznih predmeta na fakultetima. No, zabrinjavajući je podatak koji ukazuje o pasivnosti mladih što se tiče sudjelovanja u anti-korupcijskim aktivnostima te je potrebno osnažiti ulogu mladih kao aktivnijih građana.

---

¹⁹ Bergin J. (TI), https://knowledgehub.transparency.org/assets/uploads/kproducts/The-impacts-of-corruption-on-young-people-and-their-role-in-preventing-corruption-U4-Helpdesk_FinalDraft.pdf

²⁰ Ovdje upućujemo i na [Youth Action Plan - European Commission \(europa.eu\)](https://ec.europa.eu/youth-action-plan/) - Akcijski plan za mlade (YAP) u vanjskom djelovanju Europske unije za 2022.-2027., prvi politički okvir za strateško partnerstvo s mladima diljem svijeta.

ZAKLJUČAK

Angažman mladih u borbi protiv korupcije postaje sve značajniji čimbenik u globalnim naporima za izgradnju pravednijih i transparentnijih društava. Uključivanje mladih ne samo da donosi svježe perspektive, već također pruža inovativna rješenja koja mogu značajno unaprijediti antikorupcijske napore,²¹ što su i provedena anketa i projekt pokazali. No, također je pokazano da je potrebna kampanja usmjerena na mlade da sami osmišljavaju i predlažu, ali i sudjeluju u anti-korupcijskim aktivnostima kako bi razvijali važnost integriteta u svim svojim budućim zanimanjima i ponašanjima kao građanina RH i EU. Ujedno, potrebno je predložiti zakonodavcima i donositeljima politika da se uvede obvezni anti-korupcijski sadržaji u srednje škole, kako strukovne tako i gimnazije i obvezan zajednički anti-korupcijski modul za sveučilišne programe te programe visokih škola.

---

²¹ icac.org.hk, 2023.: icac.org.hk (2023) POLICY GUIDE FOR NATIONAL ANTI-CORRUPTION AUTHORITIES ON MEANINGFUL YOUTH ENGAGEMENT IN ANTI-CORRUPTION WORK, https://www.icac.org.hk/icac/myeguide/pdf/policy_guide_full.pdf Pristupljeno 29. rujna 2024. godine.